
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

יצירות בספרות העברית בת ימינו והוראתן - 34058

תאריך עדכון אחרון 01-10-2024

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: לימודי הוראה - תעודת הוראה

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): מורסי בדיר

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: morrise.badir@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: 16:00

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

הקורס יעסוק בנושאים ובשאלות הקשורות בהוראת הספרות כשפה שנייה. אנו מתכוונים לשלב בין מתודות העוסקות בהוראת טקסטים מהספרות העברית היפה ולהתייחס למבנה ולתפקיד של הטקסט. כמו כן לעורר אצלם סקרנות כלפי מעמדה של הספרות כמעשה אומנות. המטרות שלהלן אמורות לשרת במישרין או בעקיפין את מטרת העל הזאת. כמו כן הן באות לחזק את המגמה שביסוד תפיסת הוראת הספרות כיום: טיפוח התלמידים כקוראים בעלי הכוונה עצמית, המסוגלים לשאול שאלות על יצירת ספרות ולקיים עמה דיאלוג פרשני פעיל מתוך עניין אישי והנאה. הקניית כלים פרשניים היא ללא ספק חלק חשוב בטיפוח רגישותם הספרותית ועצמאותם של הלומדים כקוראים המודעים לדקויות המבע הספרותי ולאופני קליטתו.

מטרות הקורס:

1. יגלו עניין בקריאת ספרות יפה כהתנסות מעשירה ומהנה העשויה לעורר בהם מחשבה ומעורבות רגשית.
2. ירכשו הרגלי קריאה קבועים של ספרים (רומנים לבני הנעורים או רומנים וקובצי סיפורים למבוגרים) בהתאמה לגילם ולרמת התפתחותם לאורך שנות הלימוד.
3. שילוב בין גישה מורשתית לבין גישה רב-תרבותית בהוראת הספרות.
4. הבנת תפקיד המורה בפיתוח כישורים ייחודיים בכל תלמיד וטיפוחו כקורא עצמאי וביקורתי.
5. רכישה ותרגול של מיומנויות הוראה מגוונות בהוראת הספרות בבה"ס העל יסודי.
6. יבינו ויפרשו עמדות המגולמות ביצירות בנושאים בין-אישיים, לאומיים או כלל-אנושיים בהקשרם ההיסטורי והתרבותי. כמו כן ירכשו כלים לחשיבה ביקורתית על עמדות כאלה מנקודת תצפית עכשווית או אף אישית.
7. ירחיבו את אופקיהם התרבותיים באמצעות התוודעות מצטברת ליצירותיהם שלסופרי מופת, לתחנות מרכזיות בספרות העברית והכללית ולסוגות ספרותיות מרכזיות.
8. יפתחו רגישות אסתטית ויסבירו את תפקודיהן של דרכי המבע הייחודיות ליצירה הספרותית כטקסט מורכב ורב-משמעי (דרכי מבע כגון: לשון ציורית, מאפיינים מבניים, מצלול, אמצעים רטוריים).

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

בסיומו של קורס זה הסטודנטים יהיו מסוגלים להבין טקסטים ספרותיים בעברית ברמה מעמיקה.

דרישות נוכחות (%) :

100

שיטת ההוראה בקורס: הקורס יתנהל כהרצאה בכיתה, וייערכו דיונים ככל שיאפשר הזמן.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

מבוא: הוראת הספרות בבית-הספר

חשיפת הסטודנטים לתוכניות הלימודים הישנות והחדשות הפועלות בבתי הספר הערביים- היבטים ומרכיבים תוך עיון ביקורתי.

התובנות העומדות מאחורי הניתוח לתוכנית הלימודים

מטרותיה של הוראת הספרות

הכרת מפת המושגים (הטיפולוגיה) של מבנה התחום המילולי- שפה דבורה, כתובה, כושר קליטה וכושר הפקה. הסופר הממשי מול הקורא הממשי

צפייה והסקת תובנות מהסרט- לסניור באהבה או ללכת שבי אחריו.

תכנון מערכי שיעור- הכרות עם סוגי מטרות ותרגול כתיבתן.

דרכי התמודדות עם בעיות משמעת.

מי אחראי על גורלם של תלמידים.

לימודי העברית בשישים שנות המדינה - נסיגה או התקדמות

הגישה המקצועית, החברתית והאישית בהתפתחות המורה.

איך ניתן לנקוט במתודיקה מוצלחת להוראת הספרות

פיתוח אלטרנטיבות בהוראת הספרות

הטקסט הספרותי כמשקף התרחשות דינאמית וכרב שיח תרבותי בין שתי תרבויות. (לדוגמא : המפגש

בין התרבות המוסלמית והיהודית בספרד- מפגש בין יצירות)

-התפתחות הספרות העברית החדשה (טשניחובסקי-האידיליה-לביבות, י"ח ברנר- עצבים, ש"י עגנון

גבעת החול, אלתרמן-כוכבים בחוץ, נתן זך- שירים שונים)

גופים ושמות - קריאה בספרות יהודית חדשה (מבוא)

ניתוח השיח ואסטרטגיות ללימוד שפה ואוריינות.

איך ניתן לקרוא שיר וללמד אותו על כל היבטיו.

איך ניתן לקרוא טקסט ושיר לעומק וברמות שונות- הפערים בין הטקסט לבין כוונת המחבר.

תפקודים קוגניטיביים בקריאה והבנת הנקרא בארבע רמות: קריאת שטחית לטקסט&eq; תפיסה

חזותית, קריאת מלים&eq; שליפה לקסיקאלית, קריאת קטע&eq;מודעות מורפולוגית והסקה, הבנת

הנקרא&eq;זיכרון מילולי

האוטוביוגרפיה ככלי לפרשנותה של יצירה ספרותית

הכרת האוריינטציות האנאליטית הממוקדת במבנה היצירה ומרכיביה מול האוריינטציה האימיטיבית

הממוקדת ביוצר .

הוראת ז'אנרים ספרותיים בתכנית הלימודים:

הסיפור הקצר, הסיפור העממי והשירה

בניית מבחנים ומחווה- כיצד? שאלון פתוח מול שאלונים סגורים + מי צריך שיעורי בית?

שילוב תופעות לשוניות בהוראת הספרות

ערכים וחינוך כצופן ביצירה הספרותית- מקומו של השיפוט האסתטי בהוראת ספרות.

התכנון וההוראה הרפלקטיבית ככלי להתפתחותו של המורה לספרות

הנחיות ותרגול של תכנון שיעור רפלקטיבי

עיון בדוגמאות של מבחנים בספרות בחטיבות הביניים - והנחיות לבניית מבחן על פי הטקסונומיה של

בלום

למידה וניתוח הישגים באוריינות הלשונית בקרב המגזר הערבי

חומר חובה לקריאה:

1. אבינון, י' (2002). מטרות ערכים בחינוך: מושגים בדיון החינוכי. קרית ביאליק: אח. (עמ' 9-26 - 001157662).
2. אדר, צ' (1950). חינוך דרך ספרות. מגמות, כרך ב'.
3. איזר, ו' (1975). אי-מוגדרות ותגובתו של הקורא בסיפורת: למבנה-המשיכה של הטקסט הספרותי. הספרות, 21, עמ' 1 - 15 (תדפיס: דה-מלאך, נ' (2008)). לא על היופי לבדו: על הוראה ביקורתית של ספרות. תל אביב: הקיבוץ המאוחד.
4. בורשטיין, ר' (2010). לימודי העברית בשישים שנות המדינה - נסיגה או התקדמות? ביטאון מכון מופת. עמ' 10-14.
5. בן סימון, ע' (2010). כלי מדידה והישגים באוריינות לשונית בחטיבות הביניים-נייר עבודה מוגש ל"יוזמה למחקר יישומי בחינוך", המרכז הארצי לבחינות ולהערכה. עמ' 9-10.
6. בן פרץ, מ' (1995). המורה ותוכנית הלימודים-התרת כבלי הטקסט הכתוב: הכשרת מורים לתכנון לימודים ופיתוחם במוסדות להכשרת עו"ה, משרד החינוך והתרבות, מכון מופ"ת. עמ' 72-103.
7. דה-מלאך, נ' (2008). תיאוריות של ספרות והוראת הספרות. בתוך דה-מלאך, נ', לא על היופי לבדו (עמ' 67 - 116). תל אביב: הקיבוץ המאוחד.
8. האופטמן, ש' (1985). מתודיקה בהוראת שירה. ת"א: ספריית פועלים. עמ' 7-10.
9. האופטמן, ש' (2004). פיתוח אלטרנטיבות בהוראת הספרות. אחוה. עמ' 15-35.
10. זנדבנק, ש' (2002). מה זה שיר: מדריך לשירה. כתר: ירושלים, עמ' 11-33.
11. חזן-רוקם, ג' (1996). רקמת חיים: היצירה העממית בספרות חז"ל. תל-אביב: עם עובד, עמ' 25-33.
12. חלואני, ש' (תשנ"ב). הוראת הספרות על פי עקרונות הדיסציפלינה. עלון למורה לספרות, 4, חוברת 12, 213-235.
13. חנני, י' (תשמ"ב). הוראת הסיפור הקצר. תל-אביב: אור עם. עמ' 10-71.
14. טוקנר, נ' (תשל"ט). זיקות בין חוויות אוטוביוגרפיות ליצירה כמתודה פרשנית. החינוך, נ"א, חוברת ג'. עמ' 240-245.
15. יזהר, ס' (1982). לקרוא סיפור. תל-אביב: עם עובד. עמ' 206-221, 222-231, 279-295.
16. יעוז-קסט, ח' ועירם, י' (1987). תמורות בתוכניות הלימודים בספרות-עיון משווה. בתוך: עיונים בחינוך, 46-47, ספטמבר.
17. יריב, א' (2008). מי צריך שיעורי בית? הד חינוך פב (6), 100-103.
18. מרעי, ע' ואמארה, מ' (2002). לבחינת תכניות הלימודים להוראת ערבית לתלמידים ערבים. אצל עמוס הופמן ויצחק שני (עורכים), ערכים ומטרות בתכניות הלימודים בישראל, מכללת בית ברל ואבן יהודה: רכס, עמ' 101-127.
19. סלס-מורסיה, ו' ואולשטיין, מריאן (2000). שיח וקונטקסט בהוראת שפה, מדריך למורי שפה, אוניברסיטת קיימברידג', סיכום ותרגום חנה (ביג'ל) פורטגנג. עמ' 1-30.
20. פויס, י' (1999). הוראת ספרות בין מורשת תרבותית לשיח רב-תרבותיות. דפים, 28-43.
21. פויס, י' ודה-מלאך, נ' (2013). מטרותיה של הוראת הספרות: בין בחינת בגרות ליצירתיות. עיונים בחינוך. אוני' חיפה, עמ' 236-259.
22. פינגולד, ב' (1989). הוראת הסיפור הקצר. תל-אביב: רמות. עמ' 9-14; 20-30.

חומר לקריאה נוספת:

1. בנימינוב, י' (198). בשבילי ספרות. תל-אביב: אורט. עמ' 229-244.
2. גרין, א' (1991). כיצד אוהבת הספרות שלמדו אותה? מעלות, 20, א', 5-16.
3. האופטמן, ש' (1999). הלשון הפיגורטיבית בשירה. תל-אביב: מכון מופ"ת. 3. וולק, ר', וורן, א' (תשכ"ז). תורת הספרות. עריכה יונתן רטוש. תל-אביב: שוקן.
4. זילברשטיין, מ' (תשנ"ה-תשנ"ו). על הפיתוח הנחוץ של עבודת ההוראה, תכנון מדיניות החינוך,

-
- ניירות עמדה. תל-אביב: משרד החינוך, מכון מופ"ת.
5. כהן, א' (תשמ"ג). הוראת הספרות: עיונים ופרקי הדרכה. חיפה: גסטליט. עמ' 41-74.
6. נילי, פ' (1977): גישה רדיקאלית לחינוך ילדים, תרגום: ר' אלגד, תל-אביב: יבנה.
7. פויס, י' ודה-מלאך, נ' (2006). לא אוכל להגדיר סיפור כטוב-סטודנטיות להוראה מעריכות סיפור. דפים, 42, 154-181.
8. פיינגולד, ב' (1995). הוראת הספרות לקראת שנת אלפיים. אצל דוד חן (עורך), החינוך

מרכיבי הציון הסופי :

הגשת עבודה מסכמת / פרויקט גמר / מטלת סיכום / מבחן בית / רפרט 50 %
מצגת / הצגת פוסטר / הרצאה / סמינר / פרוסמינר / הצעת מחקר 20 %
השתתפות פעילה / עבודת צוות 10 %
מטלות הגשה במהלך הסמסטר: תרגילים / עבודות / מבדקים / דוחות / פורום / סימולציה ואחרות
15 %
נוכחות / השתתפות בסיור 5 %

מידע נוסף / הערות: